עולם קטן

מאנגו שין־בית

לפני שבועיים החליטו אנשים חשובים בקול ישראל כי 51 שירים עבריים פופולאריים אינם ראויים עוד לשידור.

השירים הוחרמו. 21 שירים נקברו לנצח. 30 אחרים יושמעו רק אם מנהל־התוכניות יתן הוראה, וגם אז לא לפני שמונה וחצי בערב.

אבל בקול ישראל יושבים פחדנים. הם לא רק פוסלים שירים. הם גם מפחדים לפרסם איזה. הם אומרים שזה עניין פנימי. סוד. למה זה סוד? האזרח רוצה לדעת איזה שירים לא לבקש בתוכנית כבקשתך.

בחירוף־נפש השגתי את הרשימה הסודית. היא לפניכם:

שיר השכונה, שיר המהנדס, הדודה מחדרה, שיר הכובשעשרה, אנאקש, עיניים ירוקות, שושקה מכרכור, אם אשכחך (נעימה מסורתית בביצוע ג'ו עמאר), אלה חמדה ליבי (נעימה מסורתית בביצוע הגבעתרון), די קאטרינה די, אוכלי אדם, אל תאמיני לבחורים, אתה חיכית לי (וילנסקי־אלתרמן), דניאלה, ישמחו השמיים (נעימה מסורתית), טאנגו שין־בית, יפו, כושי כלב קט, כושי כושי שחור כליל, מושל צבאי, לנדוד לנדוד, מיתר שלא נדם, עשרה כושים קטנים, פארלאמנט בארץ זולו, קאטרינה הקטנה.

יהודית דורון, הממונה על יחסי־הציבור בקול ישראל, אמרה לי שהיא מוכנה לעשות לי טובה יוצאת־מהכלל ולהסביר לי באופן יוצא־מהכלל לפי מה מחליט קול ישראל לפסול שירים.

„כיוון שהרשימה ממילא בידייך, אף על פי שזה נגד התקנות, אני מוכנה. כי קול ישראל אינו מעוניין שהקהל יקבל רושם מוטעה עליו.“

נסעתי לירושלים. בהרים ירד שלג. הגברת דורון החביבה ישבה ליד התנור והסבירה.

היא אמרה שקול ישראל הוא מוסד דימוקרא־טי. הוא פוסל כ־ל שיר הפוגע במישהו.

יום אחד, למשל, שלחה אשה אחת מכתב רוגז לשירות־השידור ואמרה שיום אחד היא הקשיבה לתומה לרדיו. פתאום היא שמעה את שיר השכונה של התרנגולים והזדעזעה עד עמקי נישמתה לקלוט מילים גסות כמו חזה, רגלים, ישבן, מנדנדת. כל הבחורות אותו דבר. היא כתבה שהיא מתפלאת על קול ישראל ומאד מאוכזבת.

קול ישראל פסל מייד את השיר הגס.

או, למשל, יום אחד עבר כושי צעיר ליד גן־ילדים. הוא שמע את הגננת מלמדת שיר: כושי כלב קט / נשאר היום לבד / את אוזניו פתח / ואת עיניו פקח. הכושי נפגע עד עימקי נישמתו. הוא ישב מייד וכתב מכתב לשגריר. השגריר נפגע עד עמקי נישמתו וישב מייד וכתב מכתבו למשרד־החוץ שהוא מזועזע עד עמקי נישמתו ומדוע קוראים לכלב — כושי?

קול ישראל הבטיח שלא יקראו יותר.

אחר־כך היתה אשה אחת שכתבה שמאז ומתמיד היא מעריכה את צה"ל ומאזינה לשירי־קרב. יום אחד היא שמעה את השיר אהבה חיילית. בהתחלה היא נהנתה מאד. אבל בהמשך היא התעלפה כששמעה את המילה הגסה למזמו.

קול ישראל הבטיח שיותר לא ימזמזו.

או, למשל, יום אחד התקבל מכתב מאיש דתי היושב במשרד־הדתות. איש חשוב. הוא כתב כי יום אחד, הוא משוכנע שזה לא היה בשבת, הוא ישב לתומו והאזין לרדיו. פתאום שמע את נעימת השיר המסורתי אלה חמדה ליבי. בהתחלה הוא נהנה מאד. פתאום הוא קפץ מכסא מזועזע עד עמקי נישמתו כשהבחין שהלהקה שרה בהתלהבות דתית: עלם חמדה ליבי. הוא כתב שזו שערורייה ציבורית.

קול ישראל הבטיח שיותר לא תהיה שערוריה.

איש אחד שמע את השיר הצופי לנדוד לנדוד. הוא זועזע. גם הוא כתב לקול ישראל שזה מזכיר לו אסוציאציות מהמחנות, כי זה שיר־עם גרמני עתיק. פסלו את השיר.

איך קול ישראל לא מתבייש להשמיע שיר אכזרי כמו הדודה מחדרה, התפלאה אשה אחת מפתח־תקווה. היא כתבה להנהלה, שבשיר מתה דודה אומללה, ואין ספק שהיא סבלה קשות לפני מותה, ומדוע אריק לביא עושה מזה צחוק? היכן הטעם הטוב של מדינת־ישראל, שאלה ה־אשה מפתח־תקווה. ועד אנה הגענו?

קול ישראל קבר את הדודה המתה באדמה.

היתה אשה שהתעלפה כל פעם ששמעה את שיר המהנדס. על הרווק המושבע, שמדד בחו־רות בסרגל ובמד־זווית. היא שאלה, בהתפרצות של ייאוש, ממתי זה מוסרי למדוד בחורות.

קול ישראל שבר את הסרגל.

חיים חפר כתב שיר טאנגו שין־בית לפי קצב מסעיר וחושני: „אחריכם עקבנו, בניכם ישבנו, לשיחות הקשבנו, דו"ח יפה כתבנו, השין־בית,

ההורים המאושרים

אנחנו השין־בית. נכון: אנחנו ממשרד־הבטחון, אנחנו נעשה איתך חשבון.“

משרד־הבטחון ישב יום אחד לתומו על ה־כיסא והקשיב לרדיו. הוא שמע את קצב ה־טאנגו המלהיב. בהתחלה היה לו נעים מאד, והבוס אפילו רצה להזמין את המזכירה לרקוד. פתאום הוא קפץ מזועזע עד עמקי נישמתו, כש־שמע את „אנחנו השין־בית נעשה איתך חשבון.“ משרד־הבטחון הנפגע כתב מיכתב ושאל איך לא מתביישים להעליב אנשים המקריבים נפשם על מזבח המולדת.

קול ישראל זרק את השיר בשאט־נפש לפח־הזבל. כי הוא מוסד דימוקראטי, ומתחשב בכולם.

היה גם שיר של מועדון התיאטרון, שהתחיל במילים: „כשריבון העולמים חילק את המק־צועות לאנשים, חילק לנו את הפיקוח על הדת.“ משרד הדתות נעלב נורא. השמידו את התקליט.

אחר־כך היה שיר מצחיק בשם מימשל צבאי. הממשלה נעלבה קשות וכתבה לקול ישראל מכתב שמימשל צבאי זה לא צחוק. שברו את התקליט לחתיכות.

שיר עליז אחד בשם קדימה היי התחיל במי־לים: „איפה חנה, איפה דינה / הן בשקס. — בקאנטינה / פתחה היא את הפה / הלכה עם המם־פא / רצתה להתחמם / הלכה עם המם־מם.“

צה"ל נפגע קשות. הוא כתב לקול ישראל שבצה"ל יש מספיק תנורים, לא לשם כך נוצרו המם־ממים. התקליט הועמד אל הקיר וגורה.

אחר־כך נעלבו כל המשרדים הממשלתיים מכל מיני שירים. כל השירים בוטלו.

השיר שגרם לסערה הגדולה ביותר היה הגנראל המכסיקאי קאסטאנייטה. פארודיה על אלופים, מכוסים דרגות ועיטורים, שאינם עו־שים כלום. רב־אלוף יעקב דורי כתב מכתב חריף להנהלת קול ישראל. הוא חשד שהשיר מכוון אליו. האלוף שאלתיאל חשב שהשיר מכוון אליו. כולם חשבו שזה מכוון אליהם, וכולם כתבו עשרות מכתבי־מחאה חריפים. ה־גנראל המכסיקאי נתלה עד צאת נישמתו, בחדר התקליטים של קול ישראל.

„זהו זה,“ סיכמה בסיפוק אשת יחסי־הציבור של קול ישראל, „אנחנו דמוקרטים מאד. אנחנו לא פוסלים שום שיר פוליטי, אלא אם כן הוא פוגע במישהו. אנחנו מתחשבים בכל אחד.

מלבד באנשים הרוצים לשמוע את השירים.

שרות דוב

לפרופסור אהרון שולוב נולדו שלושה דובים. אמרתי לו מזל טוב, והוא אמר, נרגש: בקרוב אצלך.

הלידה היתה קלה, העיר האב המאושר. הוא חיכה לא יותר משעה מחוץ לכלוב, ואז באו והודיעו שזו שלישייה. שני בנים ובת, או שתי בנות ובן. הוא צריך לברר.

הפרופסור, מנהל גן־החיות התנכ"י ומרצה באוניברסיטה העברית, ביקש ממני שקודם אטייל קצת במישעולי גן־החיות שלו, ואתרשם קצת, ואחר־כך נשב יחד ונדבר על הדובים.

טיילתי. התרשמתי קצת. איך אפשר לא? על כל כלוב ותחת כל עץ רענן תלה הפרופסור פסוקים מתאימים מהתנ"ך.

את כלוב הדובים כיסו כל־כך הרבה פסוקים, עד שכמעט לא ראיתי את הדובים. בצד צפון היה שלט „ארי נהם ודוב שוקק, מושל רשע על עם דל.“ בדרום „פגוש דוב שכול כאיש, ולא כסיל באיוולתו.“ בצד שמאל: „הקיוסק ממול.“

הגורים צווחו בקול של תינוק אנושי ממעמקי המאורה. הם שוקלים חצי קילו החתיכה, אבל בגיל חמש זה ייהפך לחצי טון. שני דובים זכרים צעדו על שני רגליים, בראש זקוף מ־גאווה. „כל אחד מהם חושב שהוא האבא,“ אמר הפרופסור. לצערו הוא לא יכול היה לברר בדיוק, מפני שעד כמה שידוע לו, שניהם אהבו את האשה באותה מידה, ובאותם הימים.

דובים בשבי מתים בדרך כלל בגיל 18. ה־דובים של הפרופסור מולידים בגיל 18. זה גילה של היולדת. מנהל הגן התנכ"י סבור שאין כאן ניסים. זה האקלים הצח של ירושלים. את הדובים שלו קנה בלונדון, תמורת ארגז עכ־בישים. אלו דובים סוריים חומים, Ursus Syriacus החיים כיום רק בגן־החיות ה־תנכ"י. את הדוב הסורי האחרון בעולם הרגו בלבנון ב־1929, ומאז שקנה הפרופסור את הדובים, לפני 17 שנה, ישראל היא הספקית היחידה של הדובים הסוריים לעולם כולו. דוב סורי עולה 200 דולאר. ישראל שיווקה עד עתה לעולם 33 דובים.

לפני כמה שנים ברחה הדובה הסורית לעבר־הירדן. בעלה עלה להר־ציון וטרף חמור מקומי. „אך מעניין מאד,“ ציין הפרופסור בהערכה, „שהם חזרו בעצמם כעבור שלושה ימים. מפני שלדובים סוריים יש שכל יותר מאשר לכל הדובים בעולם.“ ככל שהם קטנים יותר, יש להם אייקיו גדול יותר. הדוב השחור, למשל, הוא טיפש. הלבן הוא עוד יותר טיפש, מפני שהוא עוד יותר גדול. דוב סורי יכול ללמוד לרכב על סוסים. על אופניים. לרקוד. ללכת על שניים. הוא מוסיקאלי. לא מזמן ראה ה־פרופסור דוב רוקד טוויסט בבומביי.

מנהל גן־החיות תמה מי המציא את הרעיון הטיפשי שדוב אוכל דבש. לא רק שזה לא נכון, הוא גם לא ישן בחורף, כמו שחושבים. לא דוב סורי, לפחות. הוא אוהב לחם שחור, גזר ונמלות. הוא שונא לאכול בני־אדם. אם לפעמים הוא הורג כמה אנשים, זה לא בכוונה. מפני שהוא חושב שהם נמלים. ודוב, כידוע, נחשב ליצור קצר־ראי.

הדוב, בדרך כלל אינו חיה חברותית. הוא שונא דובות, עד שהוא זקוק להן. אחר־כך הוא זורק אותן כמו כלב. לדוב, אומר הפרופסור, אין רגשות כמו לקוף או לזאב, וגם אם יש לו ברגעים מסויימים, הוא יודע להסתיר אותם.

באגדות העמים יש לדוב עוד הרבה סגולות מיוחדות. לגבא את מזג־האוויר, לשיר שירי־ערש, ולהבחין אם נערה בתולה או כבר לא. אבל בכך עדיין לא היתה לפרופסור ההזדמנות להיווכח.